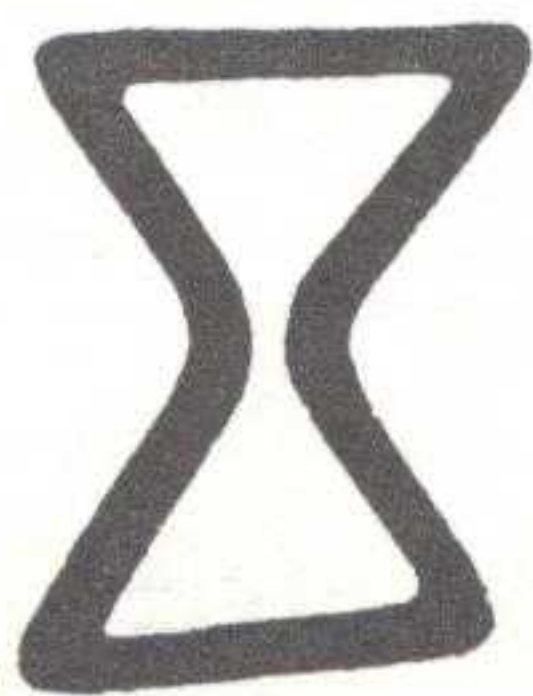

de zandloper

periodieke uitgave van de
Vereniging "Oud-Ede"
verschijnt elk kwartaal

13e JAARGANG - nr. 1

MAART 1985

Binnenkomst van onze bevrijders aan de Arnhemseweg.

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

* Hout

* Board

* Triplex

* Schroten

* Wandplaten

* Deuren

* Draadmateriaal

* Keukens

* Kasten

* Gereedschap

* IJzerwaren

* Verf (Vervetal)

* Schildersgereedschap

* Wandweefsel

* Schuimvinyl

* Rambe assortiment

* Autolakken

* Beitsen, lakken, lijmen enz. enz.

Dit alles natuurlijk bij:

DOE-HET-ZELF MARKT

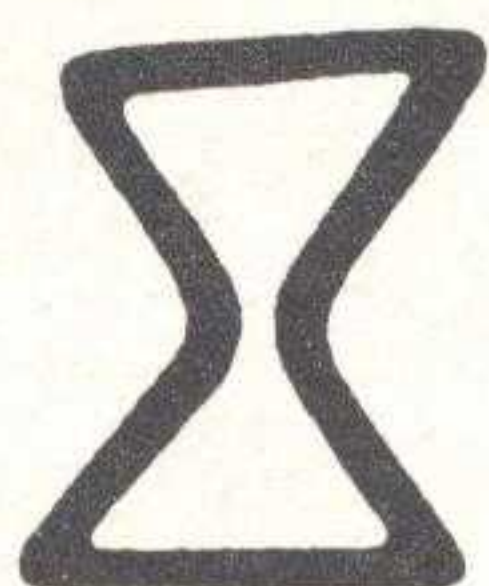
ELBERT JANSEN v/h DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67

EDE. Telefoon 08380 - 11680

* Wij geven U een
deskundig advies

* Bezorgen
gratis

de zandloper

periodieke uitgave van de Vereniging "Oud-Ede"

13e JAARGANG - nr. 1 MAART 1985

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING "OUD-EDE"

- voorzitter** Drs E. Broekhuis, Nwe Kazerneln 85, 6711 JK Ede
tel.: 11916
- sekretaris** E. Hendriksen, Gr Bentinck-
ln 22, 6712 GT Ede
tel.: 11229
- penn.nr** T. Hylkema, Bremln 42,
6713 EB Ede, tel.: 18808
- ERE-LEDEN** H.M. Oldenhof
G.W. Bos

AFGEVAARDIGDEN van de VERENIGING

- Stichting** Ir J. Ubbels, v Irhovenln
Tegelmuseum 9, 6711 MN Ede
- Monumenten-Commissie** JJG vd Pol, Burg Prinsln
26, 6711 KD Ede

MUSEUMADRES Museum Oud-Ede, Museumpln
5-7, 6711 NA Ede
tel.: 19554

CONTRIBUTIE Minimaal f 15,- per jaar,
te storten op giro 3534268
tnv penningmeester Ver.
Oud-Ede te Ede.

REDAKTIE van het blad "DE ZANDLOPER"

- J. Das, Weerdenstein 205
6714 CP Ede, tel.: 39391
- HJ Nijenhuis, Molenstr 101
6712 CT Ede, tel.: 16838
- eindred.** SJ Ouwendijk, Annadaal 22
opmaak en 6715 JA Ede, yel.: 33089
lay-out

VERANTWOORDING VOOR GEPUBLICEERDE TEKSTEN

De redactie van De Zandloper is u zeer erkentelijk voor al uw bijdragen in de kopy.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van historische en technische gegevens blijft echter uitdrukkelijk voorbehouden aan de inzender van de kopy.

Eveneens kan de redactie geen verantwoording op zich nemen voor het eventueel niet vermelden van de bron, etc., bij het plaatsen van stukken en/of artikelen, welke zijn ingezonden.

OVERNAME VAN ARTIKELN UIT "DE ZANDLOPER"

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit blad is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

LIDMAATSCHAPKAARTEN en/of MUSEUMJAARKAARTEN

Lidmaatschapkaarten van leden der Vereniging en/of Museumjaarkaarten kunnen tijdens de openingsuren worden afgehaald aan de balie van het Museum.

KOPY voor DE ZANDLOPER

Alle kopy voor de eerstvolgende uitgave van DE ZANDLOPER graag inzenden aan de redactie, p/a Museumpln 5-7 te Ede en wel

vóór 15 mei 1985

VAN HET BESTUUR

Onderbetaald

De Zandloper wordt goed gelezen! Dat blijkt uit regelmatig ontvangen reakties, waaronder ook één van kritische aard. Zo werd van de zijde van het Sociaal Werkvoorzieningschap Zuid-West Veluwe terecht opgemerkt dat het gestelde in De Zandloper van december j.l. over "onderbetaling" van de vaste medewerkers misverstand kan wekken. Onze medewerkers worden namelijk geheel gehonoreerd overeenkomstig de daarvoor van overheidswege gestelde richtlijnen. Dat kan best leiden tot een lagere salariëring, dan het werk waard is, maar voor enig verwijt is geen enkele plaats. Hoewel de heer Clant de betreffende opmerking geheel plaatste op persoonlijke titel, vergt de objectiviteit dat het bestuur met het bovenstaande hierop terugkomt. Dit, opdat hierover geen misverstand blijft bestaan.

Jaarvergadering

De jaarvergadering van de Vereniging Oud-Ede zal worden gehouden op woensdag 24 april a.s. in De Open Haard. Voor de pauze zullen de jaarstukken worden behandeld, waaronder het verslag van de sekretaris en penningmeester. Na de pauze zal ons lid en oud-voorzitter, dhr H.J. van Eck een lezing houden naar aanleiding van zijn indertijd verschenen studie over boeren en fabrieksarbeiders in en rond Ede. Een tijdsbeeld van de twintiger en dertiger jaren. Wie de heer Van Eck reeds eerder hoorde, weet dat hij altijd een boeiend en vooral ook belangwekkend verhaal brengt. Het bestuur verwacht dan ook, dat alleen reeds hiervoor gerekend kan worden op een welgevulde zaal. Het is een lezing, geheel passend in de doelstelling van onze vereniging, n.l. U op de hoogte te brengen van zaken betreffende het oude Ede en omgeving. Aanvang van de bijeenkomst is om half acht.

(voor financieel overzicht, zie blz. 18 en 19)

Reiskommissie

Zoals bekend, worden regelmatig excursies t.b.v. de leden van Oud-Ede georganiseerd. In verband hiermee werd door het bestuur een reiskommissie geformeerd, waarin zitting zullen nemen Mw Scholtus en de heren Beumer en Diepeveen. Dit in verband met het terugtreden als zodanig van dhr de Nooy en mw Hendriksen.

" DE HEIDE "

door G.A. Ossenkoppele

Er is in de laatste jaren al heel wat gesproken en geschreven over de verloedering van onze eens zo prachtige heidevelden. Er is tegenwoordig meer gras te zien, dan heide. Gelukkig is er een tweede schaapskudde bijgekomen maar of dat voldoende is, valt te betwijfelen. Waarom kwam er vroeger bijna geen gras voor op de heide en waarom kwam er toen geen opslag van eik, den en berk voor? Om dat te onderzoeken zijn we in de gemeenteverslagen gedoken in de periode van ca. 1853 t/m 1875. Er zijn dan in de gemeente Ede ruim 10.000 schapen. Het grootste aantal komt voor in 1869. Dan worden er 11.594 schapen geteld van 172 personen. (Dus ca 70 schapen per persoon).

VELUWSE SCHEPER MET ZIJN KUDDE

Wat betekende dat nu voor de Edesche en Ginkelse Heide? Hier weidden de schapen van de Ginkel en van de buurt Ede-Veldhuizen. Deze laatsten trokken via de Schaapsweg-Beukenlaan-Ericalaan enz. en ook wel via de Larikslaan-

Eikenlaan enz. naar de heide, begeleid door schepers. De gebruikte wegen waren dus de schaapsdriften. De schepers waren doorgaans jongens of oude mannen.

Hoeveel waren er toen aan schapen? Het duidelijkst komt dat tot uiting in de verslagen over de periode 1853/1862. Dan worden de schapen namelijk per buurt genoteerd en dat varieerde van 1080 tot 1424 voor de eerder genoemde buurten. Daarvan is niet met zekerheid te stellen dat alle schapen mee gingen naar de heide, maar een gemiddelde van 1000 à 1200 schapen lijkt me redelijk. U begrijpt wel, met zoveel schapen op de heide kregen gras en eventuele opslag geen schijntje kans om te groeien, want de schapen waren er als de kippen bij om een groen gras-sprietje het eerste weg te pikken.

Na de landbouwcrisis in ca. 1880 ging de schapenstand met sprongen achteruit, mede omdat in die tijd de kunstmest zijn intrede deed.

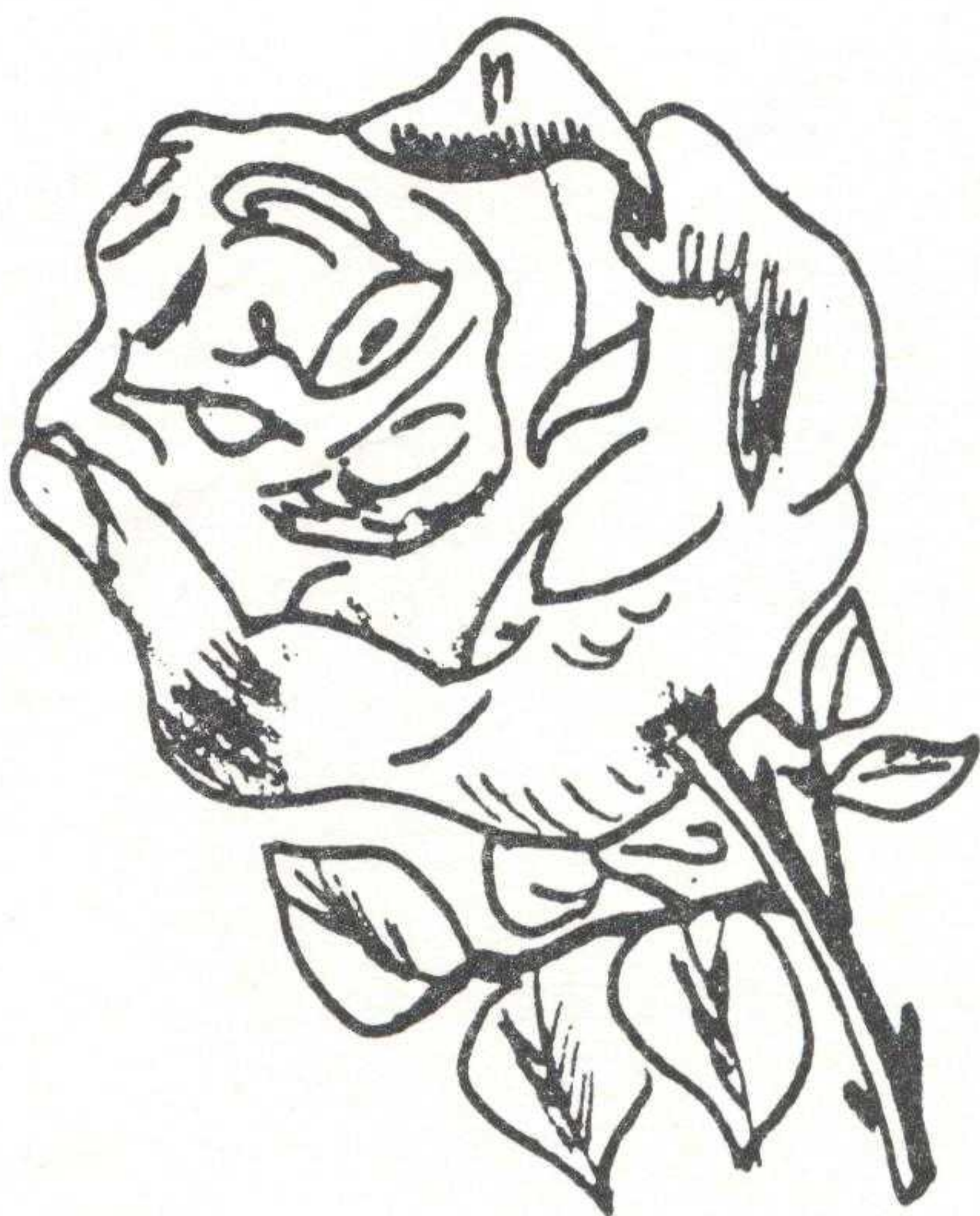
Zo liepen er in 1891 in de gehele gemeente Ede nog slechts ca. 6300 schapen rond. Een achteruitgang dus van rond de 40%. Na die tijd vinden we geen gegevens meer.

De schapen werden gehouden voor de mestbereiding. In de schaapskooien en koestallen werden heideplaggen gestrooid gemengd met grond van het bouwland en in het voorjaar werd deze gemengd met de schapenmest naar de bouwlanden gebracht. U begrijpt wel, dat dit in die tijd een zeer tijdrovend werk was.

Volgens W.A.J. Oosting was er per ha bouwland ongeveer 150 voer heideplaggen per jaar nodig. Met de plaggehak werden zoden gestoken van ca. 30 cm en zand mocht er niet aanzitten. Een voerplaggen bestond uit 130 grepen van 6 plaggen. Totaal dus 780 plaggen. Een klein rekensommetje leert ons dan, dat voor een ha bouwland ook een ha heideplaggen nodig waren. De Heide was ongeveer 1000 à 1100 ha groot. Stel dat in de buurten elk jaar ca 100 ha bouwland werd bemest, dan was er dus 100 ha heide nodig. Dat betekent verder dat eens in de 10 jaar de gehele heide werd afgeplagd en dat de schapen niet de beschikking hadden over de volle 1000 ha heide, maar dat ze genoeg moesten nemen met misschien wel de helft daarvan, want de heide had toch wel enkele jaren nodig om weer aan te groeien. Mocht er een gedeelte bij zijn, dat wat veraf lag en waar de heide te oud was geworden, geen nood, deze lange

Kwekerij

A. van der Meyden

Schaapsweg 80

Ede

tel. 08380-15615

heide werd dan weer gebruikt voor dakbedekking op de schuren en schaapskooien.

Zo is het te verklaren dat de heide op die wijze geen kans kreeg om te vergrassen of te verhouten.

o-o-o-o-o-o

EEN HISTORISCHE SCHENKING KEERT TERUG

door P. Meerdink, gemeente-archivaris te Ede.

Binnenkort zal het Museum Oud-Ede worden verrijkt met een waar- dig erfstuk, dat de gemeente Ede aan het Museum zal overdragen. Het doet mij plezier daaraan, mede ter kennismaking, enige regels te mogen wijden. Sinds 15 februari j.l. ben ik verbonden aan het archief van de gemeente Ede, als opvolger van dhr Das.

Bijgaande foto tracht u een indruk te geven van een paneel, dat mw N.A. Wigman-Hupkes te Lunteren onlangs aanbood aan de gemeente Ede. Het paneel, enigszins door de tand des tijds ge-

havend, toont een artistieke weergave in reliëf, van het wapen der gemeente Ede, zoals dit blijkens naspeuringen, in het verleden door dhr Das verricht, reeds in 1796 door het plaatselijk bestuur wordt gevoerd.

Dit gemeentewapen is waarschijnlijk ontleend aan de beeldenaar der zilveren zgn. "Statenmunten", die in 1681 voor het eerst in de provincie Holland werden geslagen in de waarden van $\frac{1}{2}$, 1, 2 en 3 gulden en die in 1694 door de Staten-Generaal werden aanvaard als munten der Verenigde Nederlanden. Deze beeldenaar bleef tot 1801 in zwang en toonde de Nederlandse maagd, strijdbaar getooid als de Griekse godin Pallas Athene, houdend in haar rechter hand een speer met vrijheidshoed, steunend met haar linkerarm op een bijbel op een console. Zij werd omkranst door het opschrift "HAC NITIMUR HANC TUEMUR", hetgeen betekent: Op haar steunen wij, haar beschermen wij; en verwijst naar de beide attributen.

Deze symboliek werd officiëel vastgelegd in het wapen der gemeente Ede in de kleuren van het Nederlandse wapen, blauw en goud en wel bij besluit van de Hoge Raad van Adel d.d. 20 juli 1816.

Ter gelegenheid van de inwijding van Edes eerste gemeentehuis aan de Notaris Fisherstraat op 9 november 1864, schonk de toenmalige wethouder A. van Schohorst (grootvader van wijlen de heer A.B. Wigman) aan de gemeente Ede het bovengenoemde paneel, door hem zelf vervaardigd. Mogelijk stond het model voor het wapenbord, dat in later tijd de gevel van het gemeentehuis sierde, maar dat bij de ingebruikname van een nieuw pand niet is mee-verhuisd.

De lotgevallen van het paneel hebben zich nadien aan het oog van het nageslacht onttrokken en zijn in de schemer der historie niet meer te achterhalen. Op onnaspeurbare wijze keerde het echter reeds decennia geleden terug bij de kleinzoon van de schenker.

Diens nazaten hebben het nu weer aan de Edese gemeenschap geschonken, opdat het paneel voor het nageslacht bewaard zal blijven en hopelijk nu voorgoed.

-o-o-o-o-o-

NIEUWE LEDEN VAN DE VERENIGING "OUD-EDE"

In het afgelopen kwartaal mochten wij een hartelijk welkom toeroepen aan de volgende nieuwe leden:

Mw A. vd Assen-Smeenck, Evertsenstr 5 te Ede,
J. Borggraaf, Buurtbosln 6 te Otterlo,
P. Klaarhamer, Sijsssekseln 21 te Ede,
P. Meerdink, p/a Bergstr 4 te Ede,
G.J. Nijhoff, Postbus 37 te Ede,
T. van Ruyven, Schaapsweg 16 te Ede,
J.M. Ziegler, Arnhemsewg 58 te Ede.

mw H.G. vd Top-Vinkenburg, Stationswg 92/406 te Ede,
mw C.P. Sybrandi-vd Laan, Acacialn 13 te Ede.

N.B.: We zijn nu juist de 772 leden gepasseerd; nog even en we bereiken de 800 leden!

PRIJSWINNAAR van PRIJSVRAAG nr. 9

Het huis van de fam. Modder aan de Amsterdamseweg 26 te Ede werd door meerderen juist aangegeven.

De winnaar van deze prijsvraag is na loting geworden:

Monica le Roi, Weerdestein 36 te Ede.

De bekende fles heerlijke wijn staat voor haar gereed aan de balie van het museum.

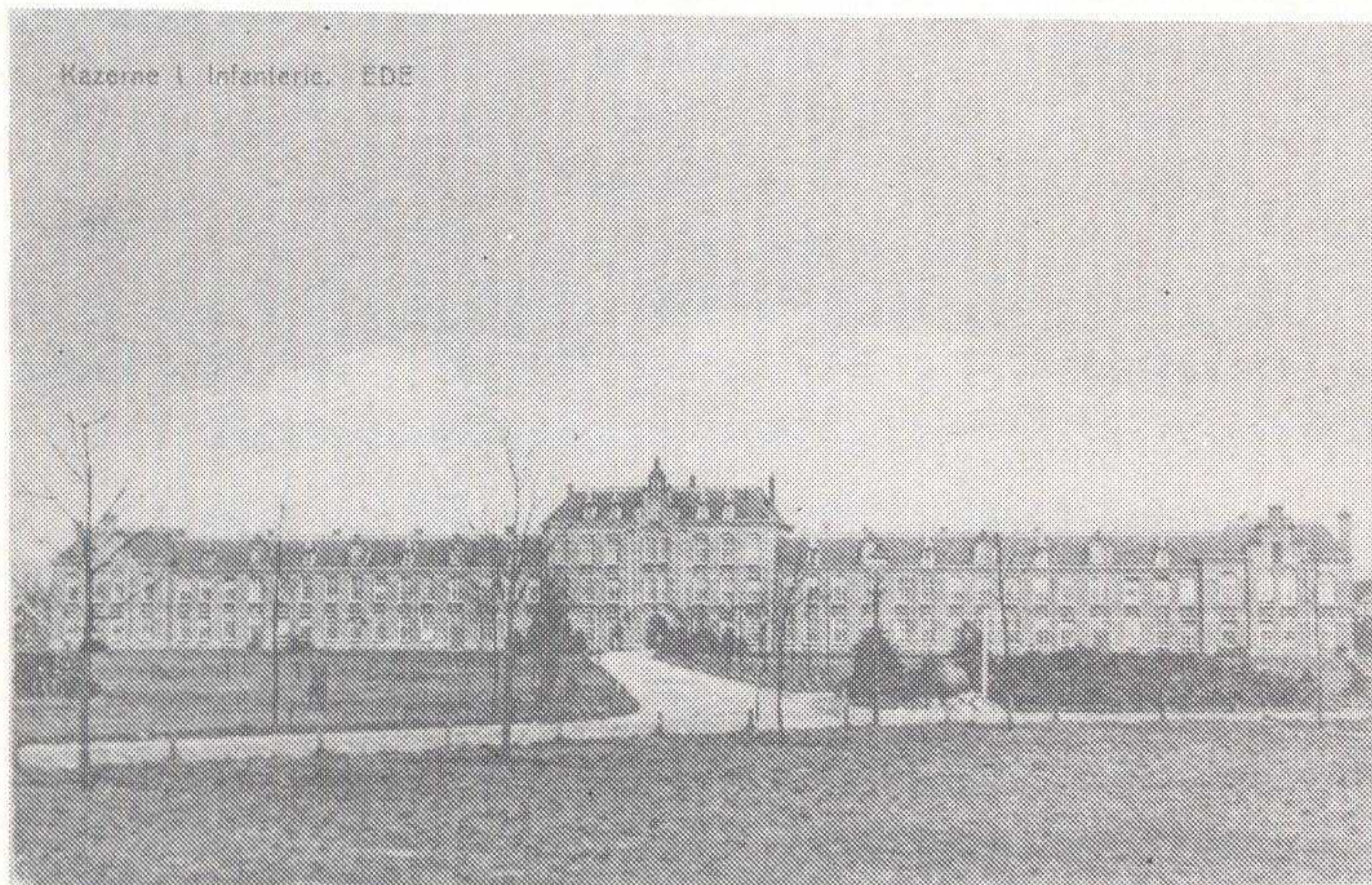
HET "GARNIZOEN" EDE

(vervolg op het 1e deel, dat werd gepubliceerd in De Zandloper van juni/juli 1984)

De periode 1939-1945

Tijdens de mobilisatie betrokken de in Ede gelegerde eenheden hun opstellingen in de Grebbelinie. 10 en 22 R.I. hadden een vak begrensd door de lijnen Lunteren-Scherpenzeel en Ede-Elst (Ut), in de diepte gesteund door de veldartillerie. Op 10 mei 1940 werd het 4e Bat van 10 R.I. nog naar Rotterdam gezonden om daar de gelande Duitse parachutisten bij de Waalhaven te bestrijden.

De grotendeels ontruimde kazernes werden echter weer bevolkt. In de

infanterie-kazernes aan de Stationsweg verscheen het 4e Reg Huzaren (Boreel) bestaande uit eskadrons te paard, met de fiets en een beetje gemotoriseerd. De troepen hadden een verkennende en vertragende opdracht op de Veluwe en zijn in en om Ede in gevechtscontact geweest met de oprukkende Duitse troepen van het 332 Reg Inf, die tenslotte Ede bezetten.

Na de capitulatie werd het Nederlandse leger ontbonden. De kazernes

(wordt vervolgd op blz. 13)

Beste leden,

In deze Zandloper treft u dit enquête-formulier aan, met daarop een aantal vragen.

De opzet is, dat er met de uitslag van deze enquête in de hand, een serie nieuwe activiteiten op stapel gezet gaat worden.

Uw bestuur is namelijk van mening dat met voortvarendheid begonnen dient te worden met verzamelen, onderzoeken en op schrift stellen van de Edese geschiedenis van ná 1940; het jongste verleden dus.

Voordat veel, van wat nu nog "voor het grijpen ligt" is verdwenen of slechts moeizaam te achterhalen zal zijn.

Voor dat werk willen we een aantal werkgroepen gaan vormen. Daarvoor hebben we veel enthousiaste mensen nodig. En vanzelfsprekend denken we dan in de eerste plaats aan onze eigen leden!

Vraag 1 van het enquête-formulier vertelt u hier meer over.

Vraag 2 heeft een andere achtergrond; het komt erg veel voor dat deskundigen van buiten moeten worden geraadpleegd of worden ingeschakeld voor allerlei zaken, waarvoor de deskundigheid ook onder onze eigen leden aanwezig is.

U met z'n allen beschikt zonder enige twijfel over een arsenaal aan kennis, ervaring, bekwaamheden en vaardigheden op tal van terreinen, zoals b.v.:

-textiel(restauratie) - audio-visuele apparatuur - fotografie - vervaardigen van lesmateriaal - bouwen en verbouwen, om er maar eens een paar te noemen.

In voorkomende gevallen zouden we daar best eens een beroep op willen doen. Bent u bereid om uw kwaliteiten ten dienste te stellen van uw vereniging, meldt u ons dat dan door vraag 2 uitvoerig in te vullen.

De vragen 3 en 4 spreken verder voor zichzelf.

N.B.: Lees eerst de mededeling op blz. 9 van deze Zandloper !!

Inzender, naam en voorletters: _____

adres en woonplaats: _____

telefoonnummer : _____

=====

1. Aan welke van de volgende werkgroepen zoudt u willen deelnemen?
(het gewenste hokje zwart maken s.v.p.)

☐ Edese bedrijven en industrieën

☐ Het aanzicht van Ede: winkelstraten, woonwijken, etc.

☐ De ontwikkeling van het Edes onderwijs

☐ Het verenigingsleven in Ede

☐ Religie en kerken in Ede

☐ (Nog) bestaande boerderijen in Ede

☐ Opvallende gebouwen in Ede (villa's, landhuizen, etc.)

2. Beschikt u over specifieke kennis, bekwaamheden of hobby's met raakvlakken aan het werkterein van "Oud-Ede" en bent u desgevraagd bereid en in staat deze in dienst te stellen van uw vereniging? Omschrijf dan één en ander hieronder:

3. Hebt u een hobby of een verzameling, die u bereid bent in te brengen voor een te zijner tijd te organiseren tentoonstelling "Verzamelingen en hobby's van leden"?
Zo ja, vermeldt u dan hieronder nadere gegevens:

4. Hebt u suggesties en/of opmerkingen, gebruik dan daarvoor de ruimte hieronder.
Ook indien u bij vorige vragen niets hebt in te vullen.

Zullen we onze plannen kunnen verwezenlijken, en zo ja, in welke mate? HET ZAL ALLEMAAL VAN U AFHANGEN!

Zonder uw deelname kan het niet!

Daarom is nu eerst het woord aan u! Stuur uw formulier vóór 1 mei a.s. in en zet zodoende uw bestuur aan het werk!

In de volgende Zandloper melden we u of het u gelukt is!

Met hartelijke groet,

Het bestuur.

Om het u gemakkelijk te maken is het enquête-formulier, inclusief deze verklarende tekst geplaatst op de middenpagina van De Zandloper. U kunt het gehele formulier zo tussen de nietjes vandaan halen, invullen en inzenden.

Dus vóór 1 mei a.s. graag aan de balie van het Museum! of inzenden naar Museum Oud-Ede, Museumplein 5-7, 6711 NA Ede Gld.

⊙ Nadere bijzonderheden over de kazernes te Ede, die voorkomen in het verhaal van Het Garnizoen Ede (blz 8 t m 20) ⊙

Mauritskazerne: Prins Maurits (1567-1625), veldheer en grondlegger van het Staatse leger.

Johan Willem Frisokazerne: Johan Willem Friso (1687-1711), Erfstadhouder van Friesland en Groningen.

P.L. Bergansiuskazerne: Petrus Leonard Bergansius (1860-19..), Generaal-majoor der artillerie. Stimuleerde de opleiding van het reserve-personeel der bereden artillerie.

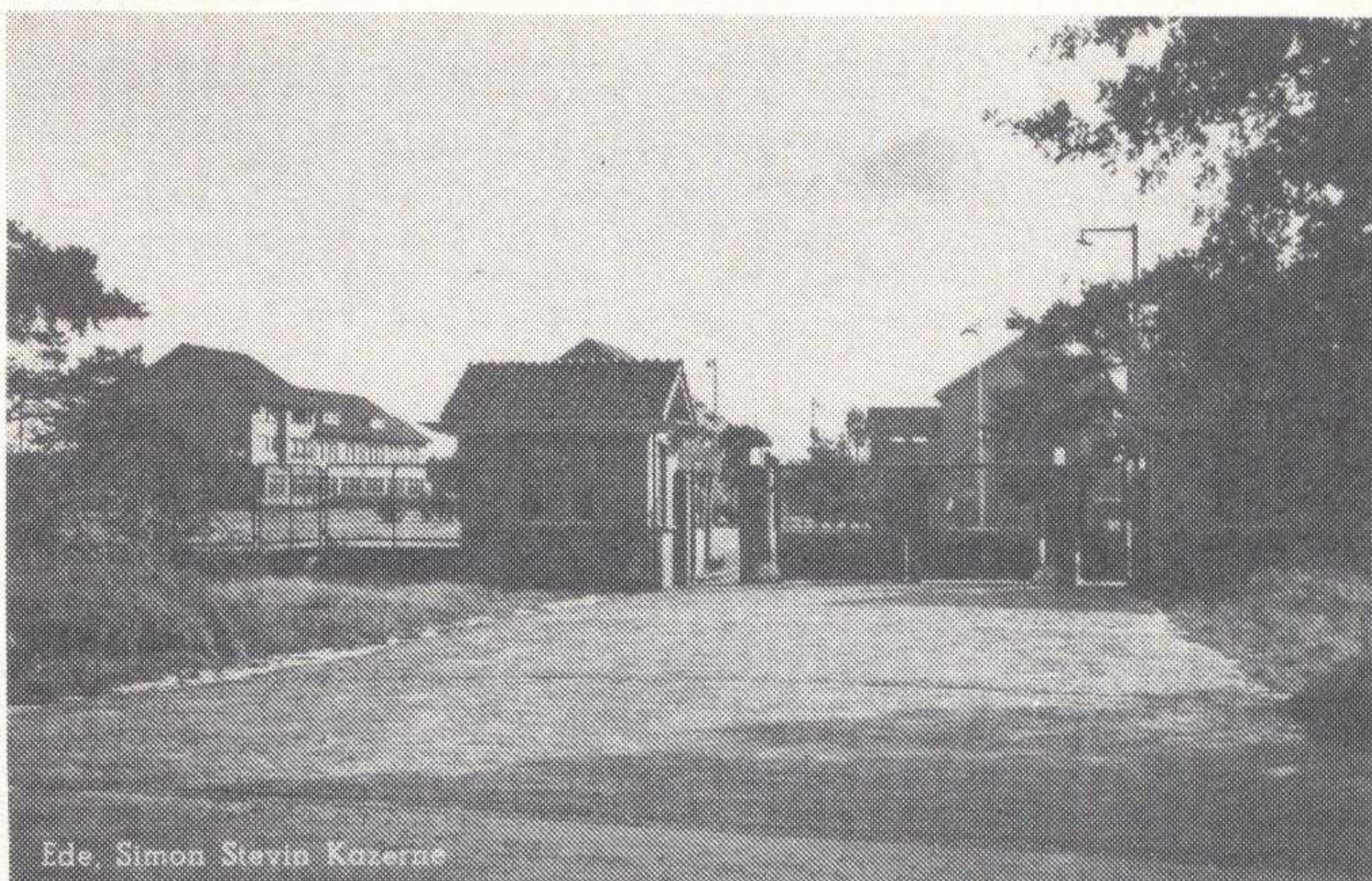
Arthur Koolkazerne: Arthur Kool (1841-1914), Luitenant-generaal, Chef Generale Staf en Minister van Oorlog.

Van Essenkazerne: Pieter Daniël van Essen (1870-1925), Kolonel der artillerie. Technicus en uitvinder van de brisantgranaatkartets (eenheidsprojektiel).

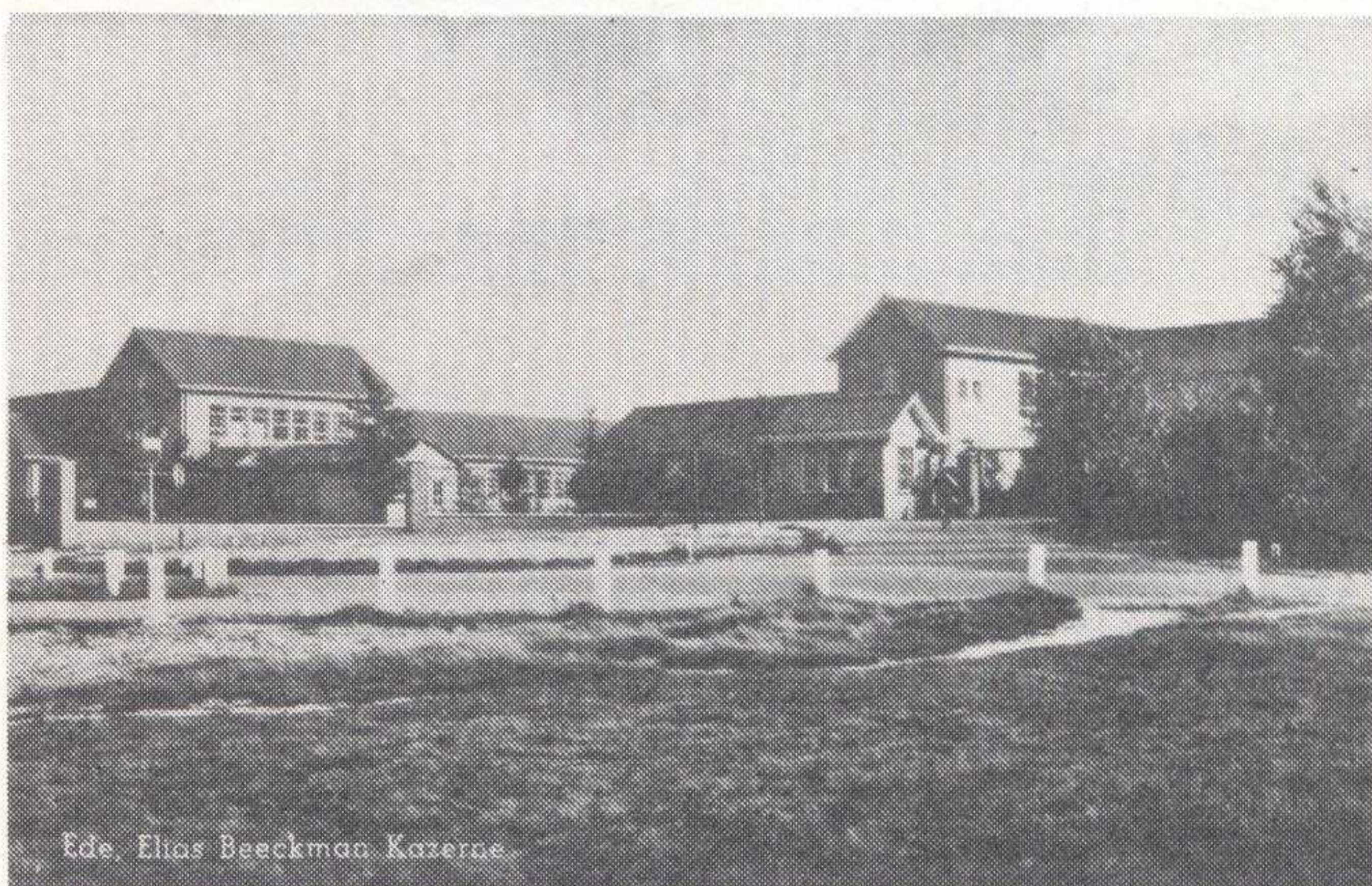
Simon Stevinkazerne: Simon Stevin (1548-1620), Geleerde en vestingbouwkundige uit Brugge, in Staatse dienst.

Elias Beeckmankazerne: Vaandrig Elias Beeckman verdedigde in 1672 met een geringe bezetting de vesting Aardenburg in Zeeuws-Vlaanderen tegen een overmacht van Franse aanvallers. ⊙

(vervolg van blz. 8)

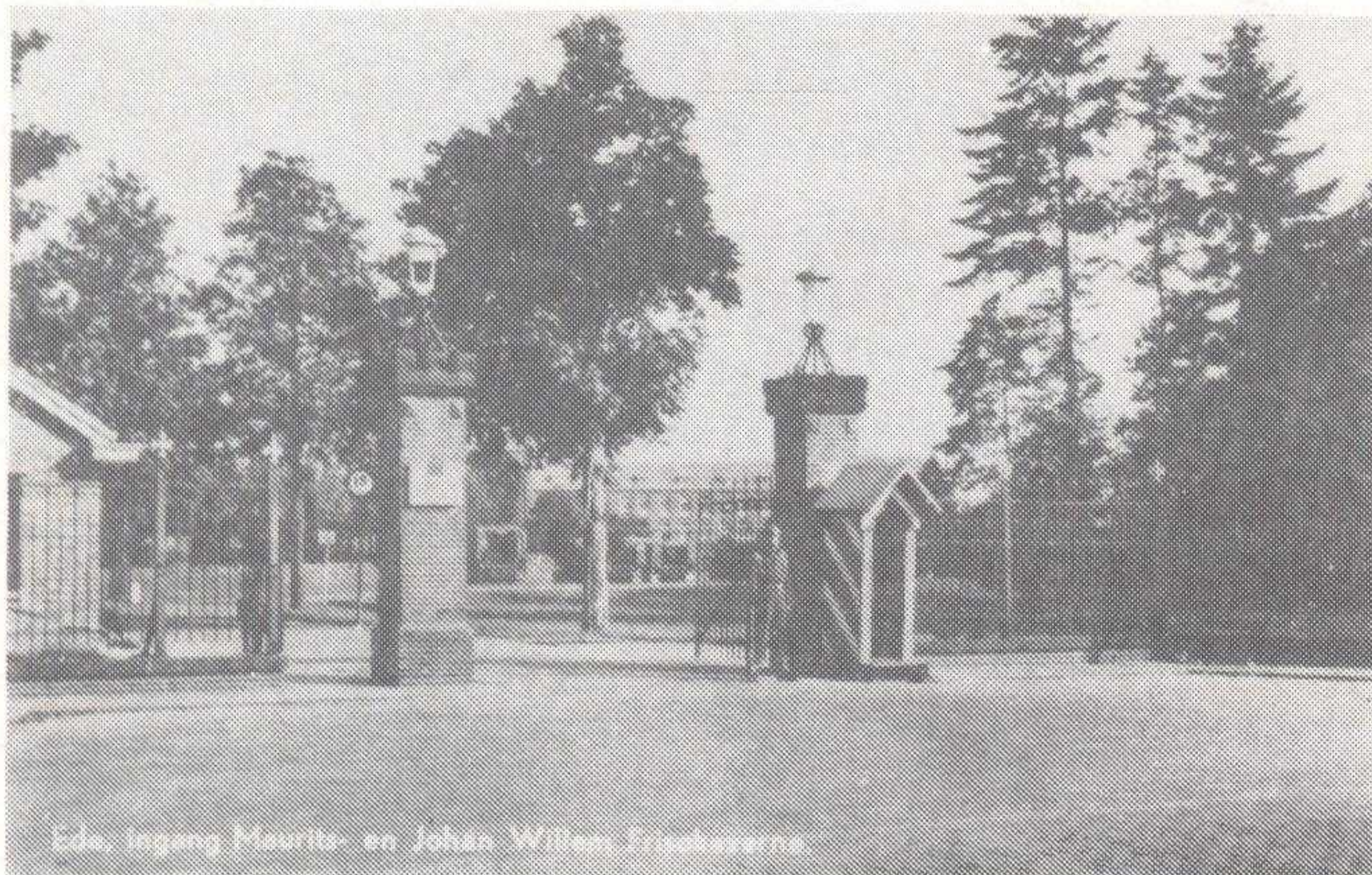

kwamen ter beschikking van de Duitsers. De nieuw gebouwde Simon Stevin- en Elias Beeckmankazerne boden een comfortabel verblijf aan de Waffen-SS,

terwijl de oude infanterie- en artilleriekazerne in Ede-Zuid nog geen bestemming hadden. Maar die kregen ze in juli 1941. Na infanteristen, artilleristen, en cavaleristen te hebben geherbergd verschenen nu "Matrosen" van de "Kriegsmarine" om een 3-maandelijkse opleiding te krijgen op de heidevelden en zandverstuivingen rond Ede en op de Rijn bij Rhenen voordat zij een betrekkelijk korte toekomst kregen op en in het zilte nat van de Noord- en Oostzee. In mei 1941 was in Bierum (Ost-Friesland) opgericht de "20 Schiffstammabteilung" bestaande uit een Staf en 5 compagnieën welke nagenoeg onvoorbereid als garnizoen Ede kregen aangewezen. In korte tijd werden "Frisokaserne" en "Infanteriekaserne" ingericht en op 25 juli 1941 schreef het soldatenblad "Marine in Holland" dat in Ede werd gedrukt: "Ede wird unsere neue Garnison". Gedurende een drie-maandelijkse opleiding werden telkens ca. 1000 17 à 18 jarige "vrijwilligers" opgeleid om ingezet te worden als kustpatrouille of kustwacht. Maar tijdens de luchtlandingen van de geallieerden in september 1944 werden ze haastig geformeerd tot gevechtseenheden en ingezet tegen de para's in de omgeving van Renkum en Wolfheze.

Midden in bezettingstijd verzamelen zich nog eenmaal Nederlandse militairen in de Mauritskazerne. Dat was op 15 mei 1942 toen alle Nederlandse officieren zich moesten melden in verscheidene kazernes in ons land. In de Mauritskazerne kwamen ongeveer 500 à 600 officieren uit Gelderland en Utrecht tesamen. Nadat de aanmelding was voltooid werden zij echter door zwaar bewapende Duitse soldaten omsingeld en nog diezelfde nacht met extra-treinen op transport gesteld naar krijgsgevangenkampen in Zuid-Duitsland.

Waren de kazernes in Ede het domein van de Duitsers; in de gebieden er om heen heersten talrijke activiteiten van Nederlandse verzetsstrijders die zich met name in en om Ede niet onbetuigd hebben gelaten, maar die geschiedenis valt buiten dit bestek.

Mei 1945: de bevrijding

In de vroege ochtend van 17 april 1945 drongen geallieerde troepen (het 11e Bat "Royal Scots Fuseliers") via de Ginkelse heide en de Sijsselt de Oostrand van Ede binnen. Dit ging niet zonder verzet, met name vanuit de Simon Stevinkazerne waarin de Duitsers zich hadden verschanst. Na een urenlange gevecht waarbij de Simon Stevinkazerne ernstig werd beschadigd was de weerstand gebroken. De Elias Beeckmankazerne werd als commandopost van de 147e Inf Brigade ingericht. De militaire en civiele leiding over Ede werd toevertrouwd aan het driemanschap D. Wildeboer, Th H.A. Boeree en L.R. Middelburg als burgemeester.

Ede werd nu de garnizoensplaats voor de 7de Canadese Inf Brigade in afwachting van de repatriëring naar Canada. Over de goede contacten van de Edese burgerij en de bevrijders zouden pagina's te vullen zijn en het navolgende citaat is beslist niet zonder reden: "De banden met de burgerij van Ede werden dan ook steeds hechter en het is ook niet verwonderlijk dat men in november met spijt afscheid nam van de Canadese vrienden" 1) Op 6 november 1945 vond er een grote afscheidsparade plaats, welke werd afgenomen door de commandant van 7 Can Inf Brig, Lcol A. Gregory, en de burgemeester van Ede, L.R. Middelburg.

In onze tijd

De eerste Nederlanders die als militairen in de Elias Beeckmankazerne terugkeerden waren vrijwilligers die naar het nog door Japan bezette Nederlands-Oost-Indië wilden. Bij het V.O.C. (Nomen est Omen), het Vrijwilligers Opleidings Centrum werden zij voorbereid voordat zij met veel enthousiasme maar met weinig oefening scheep gingen naar de Oost, waar velen van hen bijna 5 jaar verbleven.

De oude infanterie-eenheden keerden niet weer terug in Ede. Het 11 Reg Infanterie ging in 1950 op in het nieuw geformeerde Regiment "Limburgse Jagers". Het 10de Reg Infanterie is nog een drietal jaren bij een regiment ingedeeld geweest met de voor hen welbekend klinkende naam "Johan Willem Friso", maar ging in 1953 over naar het regiment "Chassé". Toch verschenen er nog infanteristen in Ede. (De legerplaats bij Harskamp is in dit verhaal buiten beschouwing gelaten) en wel in een kampement bij de Driesprong. De Grenadiers en Jagers vonden hier een tijdelijk onderkomen voordat zij zich konden vestigen in Schaarsbergen en Arnhem.

De veldartillerie keerde wel terug in Ede, zij het onder een andere naam en in een gewijzigde organisatie. De 14e Afdeling Veldartillerie stalde haar stukken in de oude vertrouwde artilleriekazernes. Dat was reeds in 1947 en drie jaar later keerde ook een opleiding voor reserve-officieren terug, namelijk van de luchtdoelartillerie (SROLua). Dit opleidingsinstituut werd gevestigd in de Johan Willem Frisokazerne. In de vijf kazernes bij het spoor, die samengevoegd zijn tot één kazerne met de nietszeggende benaming "Kazernecomplex Ede-West" bevindt zich thans als een hoofdgebruiker de "Luaschool".

In 1951 kwam er een geheel nieuw element binnen Ede en is er tot op heden gebleven en in die meer dan 30 jaar is Ede en Verbindingstroepen meer dan een vast begrip geworden, zowel in als buiten dienst. In november 1951 werd het Depot Verbindingsdienst in de Elias Beeckman en Stevinkazerne gevestigd, komende vanuit Utrecht waar zich sinds 1948 de verbindingstroepen hadden geconcentreerd. In 1967 werd het Depot omgedoopt in het Verbindingsdienst Opleidingscentrum (V.O.C.), dat thans nog gehuisvest is in beide kazernes, die samengevoegd tot één, eveneens de nietszeggende naam "Kazernecomplex Ede-Oost" draagt.

de P.L. Bergansiuskazerne
(wordt in dit verhaal niet met name genoemd)

DRUKWERK

Periodieken, jaarverslagen, tijdschriften, brochures, folders, briefpapier, rekeningen, formulieren in bloks, sets, enz.

BINDWERK

Inbinden van boeken en jaargangen tijdschriften met goud- of kleurfolie-druk op boekband.

Archief- en bibliotheekdozen.

Restauratie van antieke boeken en bijbels.

POSTVERZENDING

Vouwen en insteken van brieven e.d. in enveloppen.

Adresseren - sorteren - bundelen.

Bijhouden van adressenbestanden en leveren van adresplaatjes.

1956 was een gedenkwaardig jaar voor het garnizoen. In augustus werd op uitgebreide wijze in het versierde Ede het 50-jarige jubileum gevierd. Er vonden allerlei evenementen plaats, zoals sportwedstrijden, concerten en het openluchttheater werd druk bezocht.

Een hoogtepunt was de reünie van ruim 600 oudgedienden in de Johan Willem Frisokazerne waaronder een dertigtal veteranen van het eerste uur, uit de lichtingen 1905 en 1906.

Tijdens het defilé trokken zij voorbij aan de Minister van Oorlog en Marine Ir.C.Staf, die zelf in 1906 in Ede zijn dienstplicht had vervuld, ook als reunist was gekomen en nu met de garnizoenscommandant en burgemeester op het podium was gestapt om de hechte band in Ede tussen burgerij en militair te onderstrepen.

Ook bij dit jubileum gaf de Edese burgerij stoffelijk blijk van deze goede verstandhouding. Net als 25 jaar daarvoor was het nu burgemeester H.M. Oldenhof, die de garnizoenscommandant LKol C. Bruens een geschenk aanbood in de vorm van instrumenten voor een te formeren militair muziek-korps.

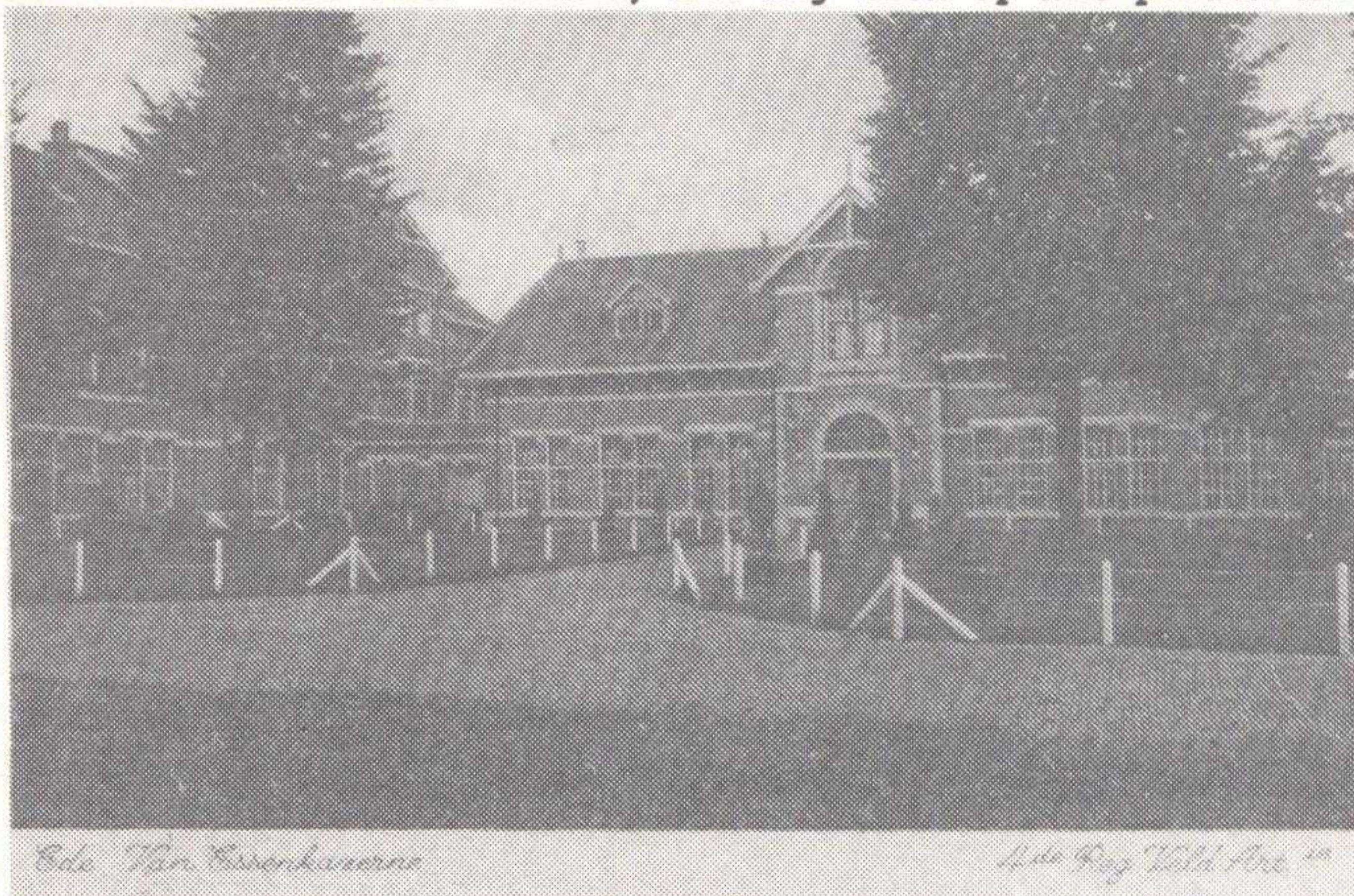
Het werd trouwens de periode van jubilea en herdenkingen, afgezien van de jaarlijkse herdenking in september op de Ginkelse heide ter herinnering aan Market Garden 1944.

In 1962 werd b.v. het 50-jarig bestaan van de School voor Reserve Officieren Onbepaalde Artillerie gevierd waarvan de traditie werd voortgezet door de SROLua, die eindelijk na vele omzwervingen in 1950 haar rust vond in de Johan Willem Frisokazerne.

Bij een officiële ontvangst in de "Bergpoort" door loco-burgemeester M. Wiegeraadt (het ambt van burgemeester was vacant) wees deze op de belangrijke rol welke garnizoen in het gemeentelven van Ede steeds speelde. "Door het garnizoen en ook de industrievestiging heeft deze gemeente na de oorlog een stormachtige groei doorgemaakt". 2)

Naast vreugde en feest waren er ook momenten dat er afscheid genomen moest worden van elkaar. Een organisatie die leeft en bij wil blijven moet luisteren naar de eisen van de tijd. Na meer dan zestig jaar veld-artillerie te hebben geherbergd nam Ede op 14 maart 1968 afscheid van de 14 Afdeling Veldartillerie, die naar de nieuwe legerplaats bij Nunspeet verhuisde. De mechanisatie (rupsvoertuigen), die ophanden was en de voor deze voertuigen geschikte oefenterreinen op de Midden- en Noord-Veluwe maakten deze verplaatsing wenselijk.

Bij hun laatste defilé met de 155 mm houwitsers trok de afdeling voorbij aan haar commandant LKol P.E. Bouman, die bij zich op het podium had gevraagd

Ede Johan Willem Frisokazerne

4de Reg. Veld Art.

(wordt vervolgd op blz. 20)

FINANCIEEL OVERZICHT 1984

Het afgelopen verenigingsjaar werd afgesloten met een exploitatietekort van f 54.620,78. Dit tekort was na correctie door de gemeente Ede begroot op f 53.700,00. Blijft dus een tekort van f 920,78. Uit het bovenstaande blijkt, dat dit tekort dankzij de inspanning van velen, tot redelijke proporties is teruggebracht.

De jaarrekening 1984 ligt voor u klaar aan de balie van het Museum. Heeft u daarover verdere vragen, dan kunt u contact opnemen met de penningmeester.

Bijgaand vindt u een overzicht van de balans per 31 december 1984 en de exploitatierekening over 1984.

BALANS PER 31 DECEMBER 1984

		1984	in gulden	1983	in gulden
VASTE ACTIVA	BELEGGINGEN	144.704,53	152.222,84	SCHULDEN OP LANGE TERMIJN	143.339,35
	VOORRADEN	1.429,00	3.000,00	VOORZIENINGEN	12.020,23
	VORDERINGEN OP KORTE TERMIJN	1.347,89	367,01	SCHULDEN OP KORTE TERMIJN	8.456,44
	LIQUIDE MIDDELEN	219,30	248,04		
	SUBSIDIE GEMEENTE EDE	920,78	9.699,37		
KAPITAAL		12.194,52	2.495,15		
		163.816,02	169.112,41		

Het bestuur.

(vervolg van blz. 17)

de burgemeester van Ede, Dr. P.J. Platteel en de garnizoenscommandant LKol R.P. Pieters.

Na het vertrek van de 14 Afdva bleef het 106 Verbindingsrasterbataljon achter in het Bergansiusgedeelte. De Van Essen Koolkazerne werd grondig gemoderniseerd. Het werd trouwens ook tijd.

In de Johan Willem Friso werd in 1969 de 25e Afdeling Luchtdoelartillerie gelegd.

Het garnizoenscommando

De fuctionele inhoud van de garnizoenscommando's wijzigde zich ook in de loop der jaren. In Gelderland waren vijf garnizoenen Arnhem, Nijmegen, Ede, Harderwijk en Apeldoorn die onder bevel stonden van de Territoriaal Bevelhebber Oost (TBO). Deze structuur bleef nagenoeg onveranderd bestaan tot 1975, toen de afzonderlijke garnizoenscommando's werden opgeheven en samengevoegd tot een Provinciaal Militair Commando tevens Garnizoenscommando, dat voor Gelderland in Arnhem zetelt.

De herinnering aan de taak van de garnizoenscommandant is in Ede gebleven op een zeer belangrijk gebied, namelijk die van de huisvesting.

De grote betekenis van Ede als woongebied voor personeel van het Ministerie van Defensie maakte het wenselijk dat de Regionale Huisvestingsambtenaar Ede ter plaatse functioneert als vooruitgeschoven post van de PMC/tvs Garnct te Arnhem.

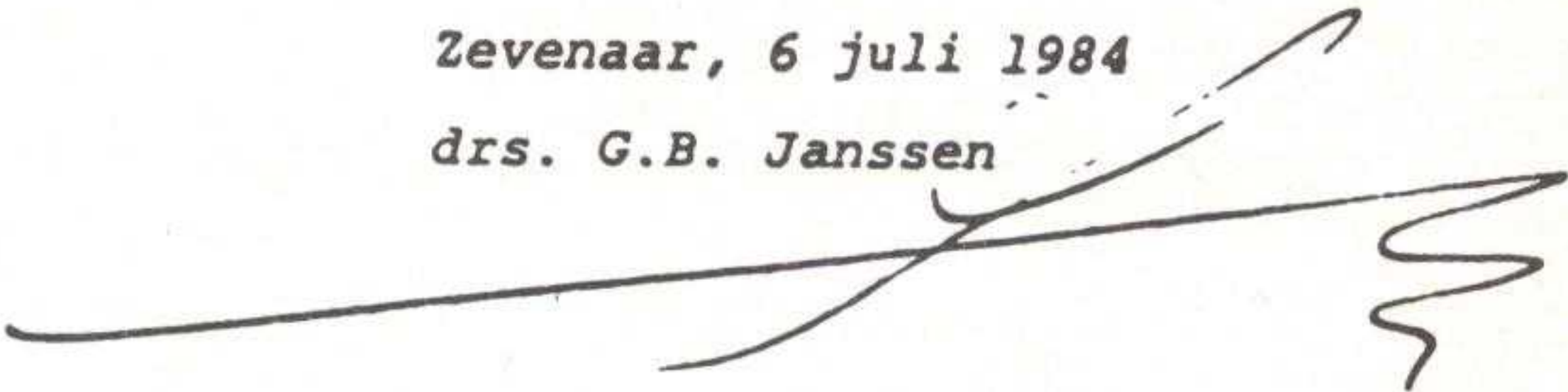
Ede heeft dus geen zelfstandige garnizoenscommandant meer, maar betekenis en functie van een garnizoensplaats zijn gebleven.

De verhouding burger-militair is op sommige terreinen niet zo hartelijk meer als vroeger. De relatie is wat bekoeld. Tegenstrijdheid van belangen vragen om oplossingen die vaak een niemand tevredenstellend compromis inhouden.

De raakvlakken militair-burger zijn talrijk zoals infrastructuur, weggebruik en niet te vergeten de oefenterreinen. Maar bij dit alles kan echter niet voorbijgaan worden aan het historische feit dat de gemeente Ede sinds vele tientallen jaren militairen in uitgebreide militaire complexen binnen haar gemeentegrenzen heeft en derhalve ook een taak als garnizoen blijft behouden.

Zevenaar, 6 juli 1984

drs. G.B. Janssen

Noten 1). E vd Weerd en G Crebolder, Bevrijdingskroniek West-Veluwe Barneveld 1981, pagina 87.

2). Legerkoerier, 12e jaargang nr 11, november 1962, pag. 7.

N.B.: Overige bronnen (15) zijn bij de redactie bekend.

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

Telefoon: 16308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS

of aluminium voorzetramen.

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13 EDE Telefoon: 16308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als

buitenwerk, sauswerk, sierpleister, sigmulto, behangwerk

en andere schilderswerkzaamheden.

voor informatie

naar:

JANSEN

Bettekamp 13 EDE

Telefoon: 16308

gelders-utrechtse spaarbank

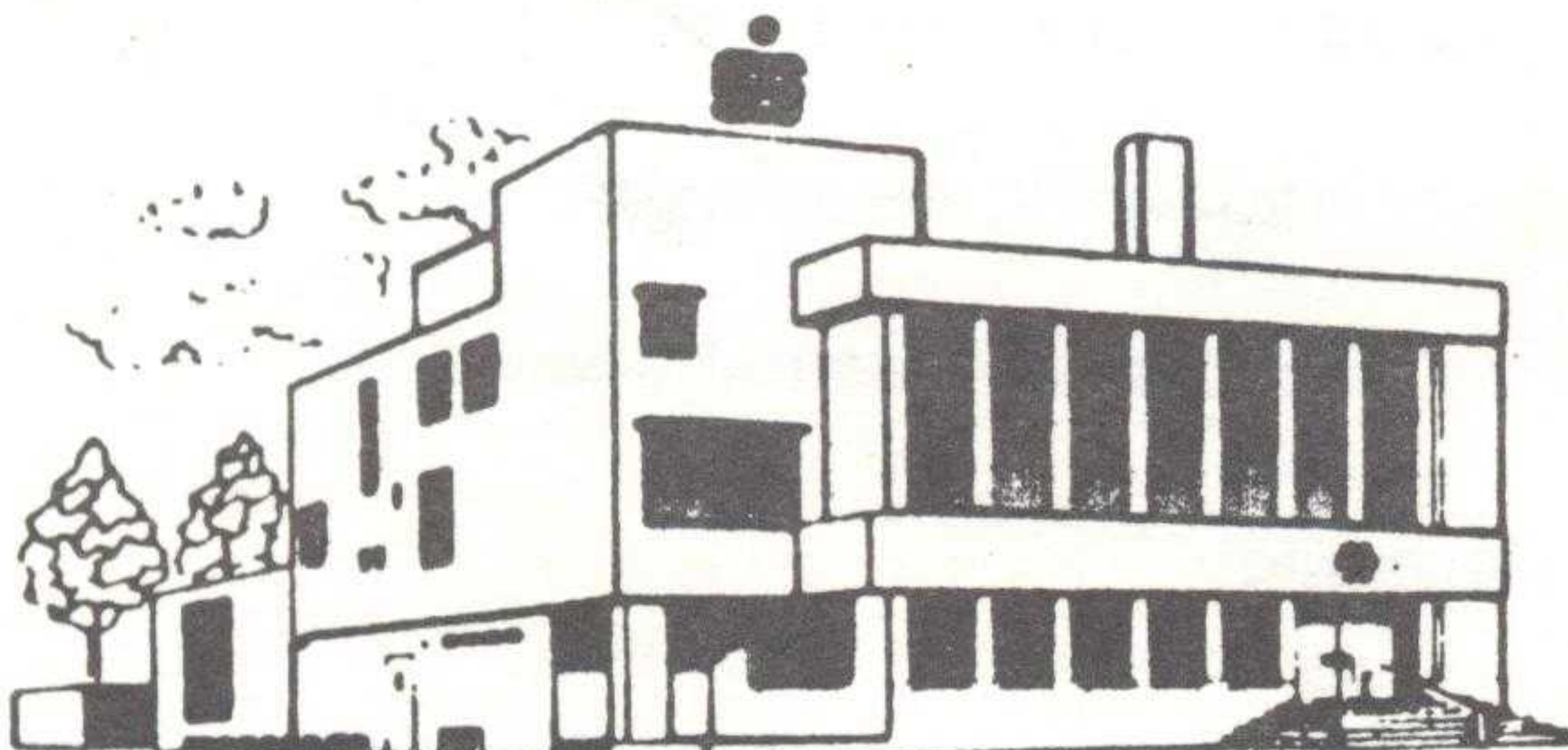
MEER DAN SPAARBANK ALLEEN !

**De oudste financiële instelling in Ede, die ondanks haar
leeftijd met jeugdig élan actief blijft met een aan vandaag
aangepast dienstenpakket ook voor U !**

**'n Bondsspaarbank, moderne gezinsbank voor alle
bankzaken en verzekeringen.**

**Reeds sedert 1872 de vertrouwensinstelling
van vele duizenden spaarders.**

**VAN OUDSHER DE BANK VOOR ALLE MENSEN
DE BANK NU OOK VOOR U !**

**Hoofdkantoor:
Telefoonweg 110-112 — EDE — Tel. 19020
5 kantoren in EDE — 10 kantoren in de Gemeente**